

Spennvidden mellom bevaring og sletting

Forholdet mellom Arkivverket og Datatilsynet i et historisk perspektiv

Harmoni?

- Arkivverket og Datatilsynet har ulike synspunkt på bevaring og sletting av informasjon og er stadig vekk uenige.
- «Ny arkivlov må tilpasses GDPR» av Thon og Kaspersen og «Datatilsynet truer vår kollektive hukommelse» av Andersen og Thime.
- Partene trekker fram at Arkivverket og Datatilsynet har levd i harmonisk forståelse med hverandre i 40 år.

Personregisterloven av 1978

- Trådte i kraft 9. juni 1978. Med hjemmel i loven ble Datatilsynet opprettet som et sentralt kontrollorgan.
- Datatilsynet hadde som primær oppgave å føre tilsyn med og ta stilling til konsesjonsspørsmål i forbindelse med opprettelsen av personregistre.
- Det ble stilt strengere krav til innsamling, bruk og oppbevaring av personopplysninger. Sletting ble et overordnet mål.
- Utviklingen av datateknologi på 1960- og 1970-tallet endret hastigheten på innsamling og utlevering av informasjon.
- Tidligere fantes det få reguleringer av personopplysninger, med unntak av visse bestemmelser i straffeloven.
- Datatilsynet skulle sikre personvernet til den enkelte.

Personregisterloven § 8

Hjemmel til sletting:

- Hvis et register inneholdt uriktige eller ufullstendige opplysninger.
- Opplysninger det ikke var adgang til å ta inn i registeret.
- Opplysninger som ikke lenger hadde betydning (for arkivskaper).

Riksarkivet

- Riksarkivet ble etablert i 1817.
- Riksarkivet, og senere statsarkivene, har tradisjonelt bygget sin autoritet på hevdvunnen praksis innenfor vide rammer i regelverket.
- Institusjonen skulle oppbevare bevaringsverdig arkivmateriale etter norske autoriteter.
- De første kassasjonsreglene for staten kom i 1961, men det ble samtidig lagt opp til bruk av skjønn og vurderinger for den enkelte arkivskaper.

Status på begynnelsen av 1980 tallet

- På begynnelsen av 1980-tallet fikk man en situasjon hvor to ulike organ hadde myndighet på samme område, men med hver sin tilnærming.
- I 1982 fikk kommunen kassasjonsregler. Reglene ble betegnet som retningslinjer og var mindre bindende enn en instruks.
- Personregisterloven hadde forrang foran kommuneloven. Dette innebar at Datatilsynet i prinsippet hadde full rett til å bestemme hva som skulle slettes.

Starten på et samarbeid

- I 1980 innledet riksarkivar Dagfinn Mannsåker og Datatilsynet ved direktør Helge Seip et samarbeid.
- Partene ønsket både å ivareta egne interesser og å ta hensyn til hverandres. Det ble derfor jobbet for å etablere en definisjon av organisasjonenes myndighetsområde.
- Det var stor enighet mellom partene om at oppbevaring av arkiv i den kommunale og fylkeskommunale forvaltningen var for dårlig.

Ny riksarkivar

- John Herstad ble ny riksarkivar i 1982. En av de første avgjørelsene han tok som riksarkivar var å opprette en midlertidig EBD-avdeling.
- Etter en konsesjon for PP-tjeneste med spesielle sletningsregler på grunn av sensitivt materiale ble interne arbeidsgrupper nedsatt for å kartlegge og vurdere arbeidet med kommunale og fylkeskommunale arkiv og arkivkoder.
- Samtidig som dette arbeidet pågikk skrev Datatilsynet en konsesjon for førskole, grunnskole og videregående skole som begrenset oppbevaringstiden på elevmapper til 10 år.
- Herstad sendte allerede i 1983 en bekymringsmelding til kulturministeren hvor det store omfanget av konsesjoner med slettingskrav og Datatilsynets manglende forutsetninger for å vurdere arkivmateriales lagringsverdi ble vektlagt.

Uenighet mellom partene

- I 1985 inngikk Arkivverket og Datatilsynet en avtale for å formalisere ansvarsområdene sine.
- Året etter oppstod det uenighet da Datatilsynet hevdet at forskningsregistre falt utenfor avtalen. Den skulle kun gjelde administrative arkiv.
- Nye konsesjoner med uklar ordbruk resulterte i at store mengder rettighetsdokumenter gikk tapt.
- Uenigheten blusset opp igjen i 1988 da Datatilsynet spesifiserte at sletting av elev- og klientregistre kunne gjennomføres uten å ta hensyn til riksarkivarens bestemmelser.
- Samarbeidet fikk nok en nedtur i 1989 da Datatilsynet vedtok sletting av sentralkartoteket for alvorlig sinnslidende.

Lovhjemlet myndighet

- I 1989 fikk Datatilsynet ny direktør; Georg Apene. Han innførte faste møter mellom lederne i Arkivverket og Datatilsynet.
- I samme periode startet arbeidet med egen arkivlov og i januar 1999 ble riksarkivarens myndighet lovhemlet.
- Datatilsynet måtte i forkant av nye påbud om sletting innhente riksarkivarens uttalelse.
- Arkivloven var ikke samordnet med personregisterloven og lovene inneholdt flere motsetninger. En integrasjon mellom lovene skjedde først da lov om personopplysninger erstattet personregisterloven i 2000.

Ny personopplysningslov

- Hoveddelen av personopplysningsloven består av EU sin personvernforordning.
- Tilsynsrollen til Datatilsynet ble løftet på bekostning av veiledning og forhåndsgodkjenning.
- Dette innebærer at en større del av ansvaret for behandling av personopplysninger er flyttet til de skapende virksomhetene.
- For oss som jobber med arkiv er den største endringen at arkivformål som bevaringsgrunnlag er nevnt eksplisitt i loven.